

Retningslinje – Utsatt oppstart av gjennomføringen av ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd

[Sist revidert](#): 01.09.2024

Godkjent av: FAG avdelingsdirektør

Innhold

1	Innledning.....	2
2	Utsatt oppstart etter straffeprosessloven § 459	2
2.1	Saksbehandling	2
2.2	Det er ikke anledning til utsettelse på grunn av kapasitetshensyn e.l.....	3
2.3	Når <i>skal</i> oppstarten utsettes?	3
2.4	Når <i>kan</i> oppstarten utsettes?	3
2.5	Fastsettelse av vilkår for utsettelse av oppstart	4
2.6	Hvor lenge skal straffegjennomføringen utsettes?	4
3	Utsatt oppstart på grunn av kombinasjon med ubetinget fengsel	5
4	Versjonslogg av dette dokumentet.....	5

1 Innledning

Gjennomføringstiden for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging løper fra ungdomsplanmøtet¹, og dette skal avholdes «uten ugrunnet opphold» etter at saken ble overført fra domstolen eller påtalemyndigheten, jf. [konfliktrådsloven § 24](#) første ledd. Det kan imidlertid være forhold hos ungdommen som gjør at dette ikke er mulig og at oppstart av straffen må utsettes. I [straffeprosessloven § 459](#) er det regler for hvordan det skal håndteres. I tillegg vil gjennomføringen av ungdomsstraffen måtte utsettes der ungdommen først skal gjennomføre ubetinget fengsel, jf. [straffeloven § 52 a](#) fjerde ledd.

Reglene om utsatt oppstart etter straffeprosessloven § 459 gjelder tilsvarende for oppfølging i konfliktråd. Det følger direkte av bestemmelsen. Når det i dette rundskrivet vises til «ungdommen», gjelder det tilsvarende for siktede i sak om oppfølging i konfliktråd.

Utsatt oppstart av straffereaksjonene etter [straffeprosessloven § 459](#) omhandles i punkt 2, og utsatt oppstart som følge av at ungdommen først skal gjennomføre ubetinget fengsel, jf. [straffeloven § 52 a](#) fjerde ledd omhandles i punkt 3. Denne retningslinjen omhandler ikke avbrudd i påbegynt gjennomføring etter [konfliktrådsloven § 30](#).² Den omhandler heller ikke avbrudd i gjennomføringen på grunn av vilkårsbrudd etter [§ 31](#) fjerde og femte ledd eller [§ 33](#) tredje og fjerde ledd, eller stans på grunn av nye straffbare forhold, jf. [§ 32](#) første og andre ledd eller [§ 34](#) første og andre ledd.³

2 Utsatt oppstart etter straffeprosessloven § 459

2.1 Saksbehandling

Avgjørelsesmyndigheten ved utsatt oppstart er lagt til «konfliktrådet», jf. [straffeprosessloven § 459](#) tredje ledd. Dette vil i praksis si ungdomskoordinatoren. I saker om oppfølging i konfliktråd vil beslutningen også kunne tas av rådgiveren som har ansvar for saken.⁴ Det er ikke noe krav til at ungdommen eller vergene skal samtykke.

Det at avgjørelsesmyndigheten ligger hos konfliktrådet, innebærer ikke at beslutningen ikke kan støtte seg på vurderinger fra andre, f.eks. opplysninger i en legeerklæring. Det er likevel konfliktrådet som fatter vedtak om at vilkårene for utsettelse er oppfylt, se nærmere i punkt 2.4 og 2.5 nedenfor.

Ungdommen eller vergen skal selv søke om å få straffegjennomføringen utsatt. Konfliktrådet kan imidlertid også på eget initiativ treffe vedtak om utsettelse eller avbrudd, dersom vilkårene for det er oppfylt. I så tilfelle må ungdommen og vergene forhåndsvarsles, jf. [forvaltningsloven § 16](#), og gis anledning til å uttale seg, jf. [konfliktrådsloven § 22 b](#), og [barnekonvensjonen artikkel 12](#) og [Grunnloven § 104](#).

Barnets beste er et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn, jf. [barnekonvensjonen artikkel 3](#) og [Grunnloven § 104](#). En utsettelse vil forskyve sluttidspunktet for straffegjennomføringen. Ungdommen vil heller ikke få den oppfølgingen ungdomsreaksjonen gir ved en utsatt oppstart. På den annen side vil de forholdene som kan begrunne en utsettelse kunne føre til at man reelt sett ikke får igangsatt tiltak, dersom man setter i gang gjennomføringen. Det må derfor vurderes om det beste for ungdommen vil være å utsette ungdomsreaksjonen eller om det beste vil være å igangsette straffegjennomføringen, men at tiltakene eventuelt justeres.

¹ Se [konfliktrådsloven § 23](#) tredje ledd.

² Se [Retningslinje – Avbrutt gjennomføring etter konfliktrådsloven § 30](#).

³ Se [Rutine – Vilkårsbrudd](#) og [Rutine – Nye straffbare forhold](#).

⁴ Det følger av at [§ 30](#) gjelder «så langt det passer» i saker om oppfølging i konfliktråd, jf. [§ 36](#) tredje ledd.

Avgjørelsen om utsatt oppstart er et enkeltvedtak, jf. [konfliktrådsloven § 22 e](#) første ledd bokstav d. Dette setter blant annet krav til utredning, skriftlighet og begrunnelse.⁵ Det skal blant annet framgå av vedtaket hvordan hensynet til barnets beste er vurdert. Det er utarbeidet egne brevmalere for innvilgelse og avslag på utsettelse.

Et vedtak om utsatt oppstart eller avbrutt gjennomføring kan påklages av ungdommen og vergene, jf. [konfliktrådsloven § 22 e](#) andre ledd. Det skal opplyses om klageretten i vedtaket, og dette er inntatt i malene for vedtak om utsatt oppstart og avbrutt gjennomføring.

Se nærmere om klageadgang i [Retningslinje – Saksbehandling i klagesaker](#).

2.2 Det er ikke anledning til utsettelse på grunn av kapasitetshensyn e.l.

I konfliktrådsloven § 24 står det som nevnt at ungdomsplanmøtet skal avholdes uten ugrunnet opphold etter at saken er overført. Det betyr at konfliktrådet må starte arbeidet med å forberede oppstart så snart saken er mottatt fra påtalemyndigheten, og at det ikke er hjemmel til å utsette oppstart av kapasitetshensyn. Ved ekstraordinære tilfeller hvor saken ikke kan starte opp med en gang på grunn av forhold hos konfliktrådet, skal ungdommen og verge alltid informeres om dette, og få informasjon om hva som skal skje.

2.3 Når *skal* oppstarten utsettes?

Hvis ungdommen blir «utilregnelig på grunn av stekt avvikende sinnstilstand, eller vedkommendes helsetilstand ellers gjør det utilrådelig», *skal* oppstarten utsettes. Det følger av [straffeprosessloven § 459](#) første ledd.

Uttrykket «sterkt avvikende sinnstilstand» skal forstås på samme måte som vilkåret «psykotisk» i [straffeloven § 20](#) første ledd bokstav b, som er noe snevrere enn det medisinske psykosebegrepet.

Ved vurderingen av om ungdommens helsetilstand ellers gjør oppstart av ungdomsreaksjonen «utilrådelig», må det vurderes hvilke konsekvenser straffegjennomføringen kan antas å ville ha for ungdommens *helse*. Terskelen får å utsette oppstart etter denne bestemmelsen er høy. I noen tilfeller vil det være klart at oppstart må utsettes. I andre tilfeller må det foretas en skjønsmessig vurdering. En straffegjennomføring fører til problemer for mange, og Høyesterett har uttalt at terskelen for å slippe må være høy dersom straffen skal være rettfærdig og konsekvent.⁶ I vurderingen av om oppstarten skal utsettes skal det også sees hen til at det kan tas hensyn til ungdommens helse ved utformingen av ungdomsplanen.

Det er ungdommen selv (evt. ved verge eller advokat) som må dokumentere og sannsynliggjøre at vilkårene for utsatt oppstart etter [straffeprosessloven § 459](#) første ledd er oppfylt. Det må legges fram en legeerklæring der det tydelig framgår at oppstart av ungdomsreaksjonen er utilrådelig ut fra ungdommens helse. Det er som nevnt likevel konfliktrådet som beslutter om straffegjennomføringen skal utsettes, se punkt 2.1.

2.4 Når *kan* oppstarten utsettes?

Dersom «vektige grunner» tilsier det, *kan* ungdomsstraffen utsettes. Det følger av [straffeprosessloven § 459](#) andre ledd.

Hva som kan utgjøre «vektige grunner» etter denne bestemmelsen må vurderes konkret. At bestemmelsen er en «kan»-regel, innebærer videre at konfliktrådet ikke trenger å innvilge utsettelse selv om «vektige

⁵ Det kommer retningslinjer om generelle saksbehandlingsregler om kort tid.

⁶ Se bl.a. Høyesteretts dom HR-2002-1149-A avsnitt 42.

grunner» tilsier det. For det første skal hensynet til barnets beste være et grunnleggende hensyn i vurderingen. Hva som utgjør «viktige grunner» må videre vurderes opp mot ungdommens situasjon og hvordan gjennomføringen og en eventuell utsettelse vil påvirke ungdommen og ungdommens familie. Det har også betydning hvordan en utsettelse vil kunne påvirke utsiktene til god oppfølging og gjennomføring av ungdomsreaksjonen.

At en ungdom etterlates i utlandet mot sin vilje av familien eller nettverket vil for eksempel kunne inngå i denne vurderingen. Det samme gjelder dersom ungdommen må gjennomgå rusbehandling før ungdomsreaksjonen kan være gjennomførbar, eller at ungdommen flytter.

At ungdommen selv unndrar seg gjennomføring, vil normalt ikke utgjøre en viktig grunn.⁷ Det vil imidlertid kunne utgjøre et vilkårsbrudd, se nærmere i [Rutine – Vilkårsbrudd](#).

2.5 Fastsettelse av vilkår for utsettelse av oppstart

Dersom konfliktrådet beslutter utsettelse av oppstart, kan det samtidig fastsettes vilkår for utsettelsen, jf. [straffeprosessloven § 459](#) tredje ledd. De vilkårene som kan settes er de samme som innskjerpsvilkår etter [konfliktrådsloven § 31](#) (for ungdomsstraff) og [§ 33](#) (for ungdomsoppfølging). Det vil si vilkår om at ungdommen skal

- overholde vilkår om oppholdssted
- unnlate kontakt med bestemte personer
- avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver
- møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen, eller konfliktrådet,
- overholde vilkår om meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet

Å sette vilkår kan være særlig aktuelt der det er en risiko for at ungdommen vil begå ny kriminalitet under utsettelsen. Det skal bare settes slike vilkår som anses nødvendig for å ivareta formålet med utsettelsen og sikre oppstart. Reglene om ungdommens medvirkning og vergens uttalerett i [§ 31](#) andre ledd og [§ 33](#) andre ledd gjelder også ved vilkårsfastsettelse etter [straffeprosessloven § 459](#) tredje ledd.

Ettersom straffegjennomføringen ikke er igangsatt, og et oppfølgingsteam sjelden vil være på plass, vil det være mest aktuelt å sette vilkår som kan kontrolleres av konfliktrådet, evt. politiet eller kriminalomsorgen. Det er konfliktrådet som har ansvaret for oppfølgingen, og som følger opp eventuelle brudd. Ved brudd på vilkårene vil vedtaket om utsettelse kunne omgjøres, og straffegjennomføringen starte.

Dersom det settes vilkår, vil disse gjelde selv om ungdommen ikke får «godskrevet» noen gjennomføringstid.

2.6 Hvor lenge skal straffegjennomføringen utsettes?

Det er ingen fastsatt grense for hvor lenge utsettelsen skal vare. Dette må vurderes ut fra behovet i den enkelte saken. Tidsrammen for utsettelsen skal framgå av vedtaket, og settes til tidspunktet da man antar at årsaken til utsettelsen faller bort. Dersom årsaken er en utenlandstur, vil utløpstidspunktet være tidspunktet for tilbakekomst. Dersom årsaken er at ungdommen er til behandling, kan det være vanskeligere å anslå når ungdommen kan starte straffegjennomføringen. Det må likevel settes et tidspunkt, slik at det eventuelt kan foretas en ny vurdering når fristen løper ut.

⁷ Se [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 32.3](#) side 314.

Dersom vilkårene for utsettelse fortsatt er til stede når tidsrammen er utløpt, må det fattes nytt vedtak. Dersom vilkårene for utsettelse faller bort i den perioden utsettelsen gjelder, plikter ungdommen å melde fra om dette. Det må i så tilfelle fattes et nytt vedtak om at straffen igangsettes. Dette vil være en omgjøring av det opprinnelige vedtaket.

Dersom straffegjennomføringen er utsatt, starter gjennomføringstiden å løpe fra ungdomsplanmøtet, som ellers, jf. [konfliktrådsloven § 23](#).

3 Utsatt oppstart på grunn av kombinasjon med ubetinget fengsel

Etter [straffeloven § 52 a](#) fjerde ledd kan ungdomsstraff kombineres med ubetinget fengsel i inntil 6 måneder.⁸ Forutsetningen er at «straffens formål med tyngde taler mot at hele reaksjonen gjennomføres i frihet» og «fengselsstraff er særlig påkrevd».

Ved slik kombinasjon kan det oppstå «glippsoner» og uhensiktsmessige overganger, særlig dersom ungdommen innvilges prøveløslatelse fra fengsel. For å redusere denne risikoen er det viktig at konfliktrådet starter arbeidet med å forberede ungdomsstraffen i god tid før ungdommen løslates fra fengsel.⁹ Etter [straffeprosessloven § 452](#) tredje ledd skal dommen oversendes den myndigheten som er ansvarlig for straffegjennomføringen innen én uke etter at dommen er rettskraftig. I kombinasjonstilfellene innebærer dette at dommen oversendes både kriminalomsorgen og konfliktrådet innen fristen. Konfliktrådet må da registrere saken i en FA-mappe.

Konfliktrådet må ha god dialog med fengselet der ungdommen soner underveis, både for å forberede saken og for å være informert om eventuell prøveløslatelse.

Inntil videre må hele fengselsstraffen, også eventuell prøvetid, være gjennomført før ungdomsstraffen kan igangsettes.¹⁰

Dersom ungdommen begår nye straffbare forhold mens prøvetiden løper og etter at ungdomsstraffen er igangsatt, skal bruddet håndteres etter konfliktrådsloven § 32.¹¹

4 Versjonslogg av dette dokumentet

Endringslogg		
Dato	Endring utført av	Endringsbeskrivelse
01.09.2024	Fagutviklingsavdelingen	Ny retningslinje som følge av ny hjemmel for utsatt oppstart og for kombinasjon av ungdomsstraff og ubetinget fengsel 1. september 2024.

⁸ I [Prop. 114 L \(2023–2024\) punkt 4.4](#) er det foreslått å åpne for en adgang til å kombinere ungdomsstraff med ubetinget fengsel uten nærmere tidsbegrensning. Dette er foreløpig ikke vedtatt eller trådt i kraft.

⁹ Samme sted.

¹⁰ Dette følger av [Prop. 139 L \(2022–2023\) punkt 13.1.4](#). I [Prop. 114 L \(2023–2024\) punkt 4.4](#) har departementet foreslått at ungdomsstraffen skal kunne begynne umiddelbart etter løslatelse, også dersom ungdommen er prøveløslatt. Dette er imidlertid ikke vedtatt eller trådt i kraft.

¹¹ Se [Prop. 114 L \(2023–2024\) punkt 4.4](#).